

Borrby kyrka

55.4581, 14.1779

Borrby kyrka går också under namnet Sankta Maria kyrka.

När kyrkan byggdes i 1840-talets början ersatte den en medeltida kyrka på samma plats, sannolikt byggd på 1100-talet. Denna första kyrka hade bland annat kalkmålningar skapade av den så kallade Snårestadsgruppen, och akvarellkopior av dessa målningar finns att se i kyrkans sakristia.

Den nya kyrkan uppfördes under ledning av byggmästare Olof Borgström, och ritades av Jacob Wilhelm Gerss, som då och ända fram till sin död några år senare var arkitekt vid Överintendentsämbetet.

Redan några år efter att kyrkan uppförts kunde man konstatera allvarliga tekniska brister och byggfel, vilka kom att åtgärdas under påföljande decennier. Vid en biskopsvisitation 1861 befanns kyrkan vara i gott skick, men biskopen framhöll nu att den rika församlingen borde tänka på att försköna sin kyrka - för den var då fortfarande ganska enkel och torftig.

Kyrkan fick senare under 1800-talet fler utsmyckningar.

Men den stora förändringen skedde 1894 - då kyrkan förändrades kraftigt under ledning av arkitekt Frans Lindskog, bland annat genom ombyggnad av tornet som då fick sin rikt utformade kopparspira, som sägs vara inspirerad av Klara kyrka i Stockholm.

Bänkinredning, predikstol, kassetaket och väggarnas utsmyckning är också från samma ombyggnad, som genom detta förvandlade kyrkan från tidstypisk nyklassicism till nyrenässans.

Redan 1910 ville församlingen tona ned "de skrikiga färgerna" och i stället låta färgade glasfönster svara för färgeffekterna.

Samma år sattes de första av flera målade fönster in i kyrkan, utförda av Stockholms Glasmåleri Neumann och Vogel. Fönstren är rikt ornamenterade i jugendstil och utförda i en blandteknik av målat och färgat glas med blyinfattning. Neumann och Vogel har även bland annat skapat glasmålningar till domkyrkorna i Uppsala, Skara, Växjö och Strängnäs.

Inledningsvis gjordes förändringarna utan att man kontaktade riksantikvarieämbetet, som vid förfrågan om vad som var i görningen i Borrby kyrka fick till svar att det gällde en planerad ommålning i domkyrkoarkitekten Theodor Wåhlin regi, samt att man även i samband med detta satte in några nya korfönster. En sanning med modifikation. Wåhlin upprättade visserligen 1911 ett förslag till ommålningsprogram, men på grund av de nya glasmålningarna kom detta arbete att skjutas upp till 1922.

Dopfunten är utförd på 1200-talet av en stenmästare som går under namnet Calcarius, som även bland annat skapat detaljer som portal och kolonner i Tingstäde kyrka på Gotland.

Dopfatet är från år 1609. Det finns även ett mindre dopfat från andra halvan av 1500-talet.

Professorn vid Konstakademien i Stockholm Mårten Eskil Winge skapade altartavlan 1866, med motivet Jesus kommer till byn. Ursprungligen utgjordes altarprydnaden av ett förgyllt kors.

Petrus och Johannes, av G Nyström.

Gipsfigurerna på predikstolen som föreställer Jesus och apostlarna är märkta med namnet Dyfverman, men signaturen stämmer inte överensstämmer med andra verk Carl Johan Dyfverman gjort, och möjligen kan arbetet med skulpturerna avslutats någon annan.

Dyfverman hade fått sitt genombrott som skulptör den kalla vintern 1888, då han ännu okänd av en tillfällighet börjar skulptera i snö när han befinner sig i Kungsträdgården i Stockholm. Resultatet blev skulpturen "Barmhärtigheten". Och med en frivillig inträdesavgift lyckades han under två vintermånader samla in över 14.000 kr, en summa som skänktes till fattiga och arbetslösa människor. Dyfverman blev med detta berömd, hyllad och bland annat belönad med Vasaorden.

Ett triumfkrucifix som på 1400-talet hängdes upp i kyrkans triumfbågen finns numera i Historiska museet i Lund.

Den stora orgeln och orgelläktaren tillkom 1863, men orgeln med fasad i nybarock byggdes om 1968. Den har 32 stämmor med tre manualer jämte pedal.

Storklockan, den så kallade Mariaklockan, kommer också från den gamla kyrkan. Den göts i Lübeck i slutet av 1400-talet av Peter Vulf, på uppdrag av Detlef Kelsse till Jungfru Marias ära, och kom till Borrby 1520. Klockan som är den största på Österlen är därför dekorerad med en bild av Jungfru Maria och Jesusbarnet. Ett motiv som också användes som sigill för Borrby församling. Även den mindre klockan som dateras till 1617 kommer från Tyskland.

Mellan jul och nyår 2016 drabbades kyrkan av stormen Urd, och fick stängas för reparation.

Källor:

Pdf: "Borrby kyrka och kapell – restaurering av blyfönster med glasmålningar". Kristina Nilén. Regionmuseet Kristianstad. 2007.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.